

ΒΙΒΛΙΟ

Οι γυναικείες φωνές του πολέμου

Η βραβευμένη με Νομπέλ Σβετλάνα Αλεξιεβιτς συγκέντρωσε συγκλονιστικές μαρτυρίες αληθινών προσώπων

ΣΒΕΤΛΑΝΑ ΑΛΕΞΙΕΒΙΤΣ
Ο πόλεμος δεν έχει πρόσωπο γυναίκας
 μτφρ.: Ελένη Μπακοπούλου
 εκδ. Πατάκη, σελ. 454

Της **ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Όταν μια γυναίκα παραπονιέται για τα βάρη της μητρότητας, πολύ συχνά η απάντηση που εισπράττει από έναν άνδρα είναι ότι δεν έχει πάει στρατό. Τελικά δεν είναι ούτε αυτό αλήθεια. Οι πρώτες γυναίκες που πήγαν όχι μόνο στρατό, αλλά στον πόλεμο, ήταν Αθηναίες και Σπαρτιάτισσες του 4ου αιώνα π.Χ.

Εκτοτε, η Ιστορία έχει καταγράψει Σλάβες που πέθαναν στο πλάι των ανδρών και των πατεράδων τους το 626 μ.Χ. στην Πολιορκία της Κωνσταντινούπολης. Στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ο αγγλικός στρατός είχε 225.000 γυναίκες, ο αμερικανικός 450-500.000 και 500.000 ο γερμανικός. Και βέβαια, ο ελληνικός ΕΛΑΣ και ο Δημοκρατικός Στρατός είχαν πολλές μάχιμες γυναίκες στους κόλπους τους. Στον Κόκκινο Στρατό της ΕΣΣΔ πολέμησαν κοντά στο ένα εκατομμύριο γυναίκες.

Μόνο από άνδρες

Η βραβευμένη με Νομπέλ Σβετλάνα Αλεξιεβιτς, δημοσιογράφος στο επάγγελμα, το 1978 έρχεται σε επαφή με την ανάγκη της να διερευνήσει τον πόλεμο και μαζί με αυτόν τον θάνατο. Όπως η ίδια αφηγείται, «ο κόσμος του πολέμου ήταν ο μόνος κόσμος που γνωρίζαμε και οι άνθρωποι του πολέμου οι μονα-

«Τι απαίσιος αυτός ο πόλεμος... αν τον δεις με γυναικεία μάτια, τότε είναι πιο τρομακτικός. Γι' αυτό δεν μας ρωτάνε».

δικοί άνθρωποι που γνωρίζαμε». Στη δική της ζωή, ακόμα και στο χωριό της, τον πόλεμο τον εξιστορούσαν ότι η ζωή είναι κάτι άλλο, ακόμα και μέσα στον πόλεμο. Πέρασε αρκετό καιρό αναζητώντας τι ήθελε να πει. Δεν ήθελε άλλο ένα βιβλίο για τον

πόλεμο. Παρατήρησε ότι όλα τα βιβλία έχουν γραφεί από άνδρες. Και τότε αναρωτήθηκε; Και οι γυναίκες; Γιατί σιωπώνουν; Κανένας δεν ρωτούσε τις γυναίκες. Μέσα από τη δουλειά της η Αλεξιεβιτς άκουσε πολλούς άνδρες να μιλούν για τον πόλεμο, να κρύβονται, όπως είπε, πίσω από τον πόλεμο. Μιλούσαν για μάχες, την τεχνολογία, για τους στρατηγούς, για την τακτική, τη νίκη ή την ήττα. Όταν άκουσε γυναίκες να μιλούν, ένιωσε ότι οι γυναίκες αποκαλύπτονταν μέσα από τον πόλεμο. Μιλούσαν για εκείνες μέσα στον πόλεμο. Και τότε κατάλαβε τι είδους βιβλίο ήθελε να γράψει.

«Ελεγε ότι είμαι σκληρή, ότι δεν έχω γυναικεία καρδιά... «Τι απαίσιος αυτός ο πόλεμος... αν τον δεις με γυναικεία μάτια τότε είναι πιο τρομακτικός. Γι' αυτό δεν μας ρωτάνε»... «Ο λοχαγός ήταν πολύ όμορφος. Όλες ήμασταν ερωτευμένες μαζί του»... «Πώς γίνεται να μη φοράς ανάλαφρα φορέματα... ήμουν δεκαοχτώ χρόνων... σκεφτόμουν ότι η γυναικεία ζωή δεν έχει θέση στον πόλεμο. Είχα κάνει λάθος».

Ο Φρόνιτ το 1931 έγραφε στη Μαρία Βοναπάρτη ότι αισθάνεται δέος απέναντι στη γυναικεία σεξουαλικότητα, μια μαύρη ήπειρο, την αποκρυπτογράφηση της οποί-

Στον Κόκκινο Στρατό της ΕΣΣΔ πολέμησαν κοντά στο ένα εκατομμύριο γυναίκες και μάλιστα στη γραμμή των πρώτων. Όταν γύρισαν, μιλούσαν μόνον οι άνδρες για τον πόλεμο. Εκείνες επέστρεψαν στην κουζίνα τους.

as θα πρέπει να βρουν οι ίδιες οι γυναίκες ή να μιλήσουν γι' αυτές οι ποιητές. Διαβάζοντας τις συγκλονιστικές μαρτυρίες των γυναικών που επέζησαν από έναν βίαιο πόλεμο –που συγκέντρωσε η Αλεξιεβιτς– έρχεται κάποιος σε επαφή με την πολυπλοκότητα του θηλυκού.

Ομορφιά, ισότητα, γάμος

Από το 1978 έως το 1985 συναντούσε γυναίκες σε όλες τις γωνιές της πατρίδας της. Σε άλλες μιλούσε στο τηλέφωνο, άλλες αρνούσαν να θυμηθούν, άλλες, παρά τον αρχικό δισταγμό, ανοίγονταν και άλλ-

λες ήθελαν πιο πολύ από οτιδήποτε να μιλήσουν.

Κάθε μαρτυρία είναι συγκινητική. Μέσα από αυτό το ψηφιδωτό γυναικείων φωνών βλέπουμε σε καθεμία ένα αυτούσιο σύμπαν. Οι γυναίκες αυτές στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ήταν έφηβες, όλες στην πρώτη νεότητα. Ζούσαν μέσα στη φρίκη του πολέμου την καλύτερη ηλικία τους. Τις περισσότερες, μετά τον Πόλεμο, τις περίμεναν η απαξίωση, η μοναξιά, οι άνδρες δεν ήθελαν να παντρευτούν γυναίκες που πολέμησαν, που έγιναν άνδρες. Κάποιες όμως έζησαν και τον έρωτα μέσα στον πόλεμο, όλες ένιωσαν πολύ δυνατά συναισθήματα και ήρθαν πιο κοντά με τους άνδρες, τους κατανόησαν, τους στήριξαν. Παρ' όλα αυτά, η φύση είναι διαφορετική. Για τη γυναίκα η ομορφιά είναι συνδεδεμένη με τη φύση της. Δεν άντεχαν χωρίς ένα καθρεφτάκι, δεν άντεχαν να τρέχει η έμμηνος ρύση περπατώντας εξαντλημένες. Δεν τις πείραζε η πείνα, πιο πολύ ο εξευτελισμός της εικόνας του εαυτού.

Όταν γύρισαν, μιλούσαν μόνον οι άνδρες για τον πόλεμο. Εκείνες επέστρεψαν στην κουζίνα τους. Άλλες έμειναν άτεκνες, άλλες όχι, άλλες αγαπήθηκαν και αγάπησαν, άλλες σιώπησαν για πάντα. Ήταν όμως όλες όμορφες. Ζωντανές. Και τελικά ήρθε η ώρα τους να μιλήσουν. Και να μας δώσουν το πιο ζωντανό αφηγηματικό παλιμψιστο ενός πολέμου ιδωμένου από τη σκοπιά των συναισθημάτων και όχι της Νίκης. Εκείνες ξέρουν ότι η Νίκη ήρθε, αλλά σε εκείνες δεν άλλαξε η ζωή.

